

בתי המשפט

21135/95 א	בית משפט השלום ירושלים
תאריך 8.7.2001	כב' השופטת ד"ר מיכל אגמון - גונן
:	

התובע

-

עפיף מוחמד סאלם עוסה אלשוויכי

נ ג ד

בעניין:**הנתבעת**

-

מדינת ישראל**פסק-דין****התביעה:**

התובע, חבר בנבחרת טניס שולחן, רצה לצאת מחברון לירדן כדי להשתתף באימונים עם נבחרת ירדן, וכן בטורניר טניס שולחן בירדן ולאחר מכן בצרפת. המועדון במסגרתו משחק התובע פנה בבקשה למינהל האזרחי להתיר את יציאת התובע וספורטאים נוספים לאותו טורניר. הבקשה של המועדון לגבי התובע סורבה. המועדון פנה לעמותת המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר ז"ל (להלן: המוקד להגנת הפרט), כדי לסייע לספורטאים לצאת לאותו טורניר. המוקד פנה לשלטונות האיזור, וביום 26.4.94 הודיעה לשכת היועץ המשפטי לאיזור יהודה ושומרון למוקד להגנת הפרט, כי אין מניעה כי שבעה ספורטאים, ביניהם התובע, ייצאו מהאיזור.

המוקד להגנת הפרט הודיע על כך לתובע, וביום 5.5.94 הגיע התובע, יחד עם משלחת הספורטאים, לגשר אלנבי, שם הודיעו לו כי אינו יכול לצאת מהאיזור והוא שב לביתו בחברון.

אין מחלוקת, כי התובע היה פעיל בתנועת החמ"ס, הודה בכך ואף ריצה בגין כך עונש מאסר. אין מחלוקת גם, כי ביום 3.5.94, לאחר שניתן אישור ליציאת התובע, התקבל מידע מודיעיני לגבי התובע שבשלו לא היה מקום לאפשר לתובע לצאת מהאיזור. טענת התובע היא, שכיוון שניתן לו אישור ביום 26.4.94 היה על רשויות האיזור להודיע לו כי ההחלטה לגבי שונתה, וכי הוא מנוע מלצאת, שאז היו חוסכים לו הן את הוצאות הנסיעה מחברון לגשר אלנבי וחזרה ובעיקר את עוגמת הנפש שנגרמה לו מכך שציפה לעבור לירדן עם כל המשלחת, ומהגשר, במקום להצטרף לחבריו, נאלץ לחזור לביתו בחברון.

אין עניינו של משפט זה בשאלה מתי ניתן לסרב לבקשתו של תושב האיזור לצאת את האיזור. בעניין זה ניתנו פסקי דין רבים, אך זוהי אינה המחלוקת שבפנינו. התובע מוכן לקבל, כי מפקד האיזור עמד במבחנים שהציבה הפסיקה לסירוב אישור יציאה מהאיזור, השאלה היא אם לא היתה חובה על הרשויות, לאחר שהודיעו לתובע כי יציאתו אושרה, להודיע לו גם על ביטול האישור.

הודעה על ביטול ההיתר:

טענתו של התובע מופנית כלפי העובדה שלאחר שכבר קיבל אישור ומאותו רגע, אם לא קודם לכן, נוצרה אצלו ציפיה לגיטימית שיוכל לצאת להשתתף בתחרויות, ולא הודיעו לו, קודם להגעתו לגשר אלנבי, על השינוי בהחלטה, למרות שמבחינת לוחות הזמנים ניתן היה לעשות כן.

בא-כוח התובע טען, כי ההחלטה לאפשר לתובע לצאת את הארץ ניתנה בטעות, ולאחר מכן "גילו" הרשויות את עברו של התובע ולכן מנעו את יציאתו. כבר בפתח הדברים אומר ששאלה זו אינה רלבנטית. בין אם היתה טעות וזו נתגלתה במועד, בין אם ניתנה החלטה לאשר את יציאתו

ובעקבות מידע מאוחר שונתה החלטה, השאלה היא האם לא היו חייבים השלטונות להודיע לתובע על שינוי ההחלטה.

הטענה המרכזית של הנתבעת לעניין זה היא, שלו היו מודיעים לתובע על השינוי בהחלטה, היו מסכנים את המקור שהביא את הידיעה שבשלה שונתה ההחלטה לאפשר לתובע לצאת את האיזור. קודם שאדון בשאלה המשפטית אכריע בשאלה העובדתית. מבחינה עובדתית לא הוכיחה הנתבעת טענה זו.

הידיעה מיום 3.5.94 בגינה שונתה ההחלטה בעניינו של התובע הוצגה בפני. מטעמי בטחון המדינה היא לא הוצגה בפני התובע ובא-כוחו, וגם לא התקיים דיון לגבי תוכנה. עם זאת, מעיון בידיעה ניתן לומר בבירור שלא היה בה דבר שהצביע על כך שאם יודיעו לתובע על שינוי ההחלטה, יהיה בכך כדי לסכן מקור מידע. מבלי לפגוע בבטחון המדינה, ניתן לומר כי הידיעה עוסקת בתקופת זמן בלתי ממוקדת ובשרשרת ארוכה של אנשים, כך שלתאריך קבלת הידיעה אין משמעות והוא אינו יכול בשום דרך כשלעצמו להצביע על מקור זה או אחר.

טען בא-כוח הנתבעת, כי עניין זה, היינו האם הודעה היתה מסכנת את מקור המידע או לא, היא עניין שבמומחיותו המקצועית של איש שירות הבטחון הכללי, המכונה יוסי, שהעיד בפני. ובכן, בית משפט זה צריך לקבוע במסגרת הליכים פליליים כדבר שבשגרה, האם גילוי של מסמך מסויים או עובדה מסויימת עלולים לפגוע במקור כלשהו או באדם כלשהו. אין זה עניין שבמומחיות, אשר לאיש השב"כ יש לגביו יתרון. הידיעה היתה ברורה ומפורטת. כפי שצינתי, לא היה בה שום דבר הקושר באופן ספציפי את הידיעה למקור מסויים או לזמן מסויים. בנוסף, ניתן היה להודיע לתובע כי ההחלטה לאשר את יציאתו ניתנה בטעות (לא משום שכך קרה אלא כדי שלא "לסכן" את אותו מקור). אם, כפי שטען בא-כוח הנתבעת בסיכומיו, לתובע היה די ברור שלא יקבל אישור לאור עברו (בא-כוח הנתבעת טען זאת לעניין הנזק), הרי שאם היה מקבל הודעה, כי האישור ניתן בטעות ולאור עברו מונעים את יציאתו, לא היה מתעורר בו ממילא כל חשד.

אחריות המדינה בעוולת הרשלנות

לאחר שקבעתי שלא הייתה מניעה – ביטחונית או מעשית – להודיע לתובע על ביטול האישור ליציאתו בטרם הגעתו לגשר אלנבי, עלי לדון בשאלה האם חובה היה על השלטונות לעשות כן. עילת התביעה היא נזיקית. התובע טוען כי הייתה מוטלת על הרשויות חובה להודיע לו, הם הפרו חובה זו ובשל כך נגרמו לו הנזקים הנתבעים בתביעה.

מתעוררת שאלת החובה של המינהל האזרחי להודיע במקרים כגון אלו על שינוי החלטתו. ב"כ המדינה טען כי לא מוטלת על המדינה חובה כזו, וכי על התובע להצביע על מקור בדין לאותה חובה. ובכן, המקור הוא בסעיף 36 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש) הקובע אחריות ברשלנות. חוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה), תשי"ב-1952 (סעיף 3 באותו חוק), אינו פוטר את המדינה מאחריות ברשלנות. על כן אם נאמר שקמה חובה ניתן לחייב את הנתבעת.

לעניין זה נקבע בע"א 429/82 מדינת ישראל נ' סוהן, פ"ד מב (3) 733, במקרה בו לא עכבה המשטרה (בניגוד לצו בית משפט) את יציאת בעלה של התובעת מהארץ, כך (כב' השופט א' ברק בעמ' 736):

"בשורה ארוכה של פסקי דין עקביים קבע בית משפט זה, כי רשות שלטונית, המפעילה סמכות סטוטורית, אינה חסינה מאחריות ברשלנות בגין הפעלה רשלנית של סמכות זו".

השופט ברק המשיך וקבע כי יש לבחון את החובה בנסיבות המקרה הספציפי, ומשקובע בית המשפט כי ראוי שתהיה חובה כזו, עליו להמשיך ולשקול האם מטעמים שבמדיניות ציבורית יש מקום לשלול את החובה (לניתוח החובה של רשויות הציבור לנהוג בסבירות ראו: א' רובינשטיין וד' פרידמן, "אחריות עובדי ציבור בנזיקין" הפרקליט כ"א (1964) 61).

כבודו של אדם וחובת ההודעה

החובה להודיע לתובע על ביטול האישור מוטלת על הרשויות, לטעמי, מכוח חוק יסוד : כבוד האדם וחירותו.

חוק יסוד : כבוד האדם וחירותו, העלה את הזכויות הקבועות בו למעמד חוקתי על חוקי הפסיקה ומרבית המלומדים בדעה, כי חוקי היסוד צריכים לשנות את נקודת האיזון בין זכות האדם לחירות וכבוד לבין שלום הציבור ואינטרסים נוספים.

לעניין זה קבע המשנה לנשיא א' ברק בבש"פ 537/95, גנימאת נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 410, 355:

"עם חקיקתו של חוק היסוד נפל דבר בישראל. מעמדן הנורמטיבי של מספר זכויות אדם שונה. הן הפכו להיות חלק מחוקתה של המדינה. ניתן להם מעמד חוקתי על חוקי... כללי פרשנות אלמנטריים בדבר הצורך לקיים הרמוניה חקיקתית מחייבים את המסקנה, כי לחוק היסוד השפעה נורמטיבית על החקיקה הישנה. אכן, "דיבור שבחיקוק הוא יצור החי בסביבתו" (השופט זוסמן בבג"צ 56/68 שליט נ. שר הפנים, פ"ד כג (2) 429, 513. "סביבה" זו כוללת לא רק את ההקשר החקיקתי הקרוב, "אלא אף מעגלים נרחבים יותר של עקרונות מקובלים, מטרות יסוד ואמות מידה בסיסיות" (בג"צ 165/82 קיבוץ חצור נ. פקיד השומה רחובות, פ"ד לט (2) 70, 75; ראה גם בג"צ 680/88 שניצר נ. הצנזור הצבאי הראשי, פ"ד מב (4) 617, 626. כל חוק משתלב בסביבתו הנורמטיבית, ומושפע ממנה (בג"צ 693/91 אפרת נ. הממונה על מרשם האוכלוסין, פ"ד מז (1) 749. המפרש חוק אחד, מפרש את החקיקה כולה. החוק הבודד עומד ביחס למערך החקיקה במערך של כלים שלובים. ואם כך ביחסים בין חוקים "רגילים" לבין עצמם, על אחת כמה וכמה שכך הדבר באשר ליחס בין חקיקה "רגילה" ישנה לבין חוקי היסוד החדשים. חוקי יסוד אלה שינו את מעמדן הנורמטיבי של זכויות האדם. חוקי יסוד אלה קבעו כי "זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן חורין, והן יכובדו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל" (סעיף 1 לחוק יסוד : כבוד האדם וחירותו וסעיף 1 לחוק יסוד : חופש העיסוק). חוקי יסוד אלה מהווים, על כן, לא רק ביטוי לערכי היסוד של שיטת המשפט שלנו, אלא מהווים הם גם "תשתית יסוד של מערכת המשפט בישראל" (המשנה לנשיא אלון בע"א 506/88 שפר נ. מדינת ישראל, פ"ד מח (1) 81, 105. על כן, יש לו, לחוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו השפעה פרשנית על הדין הישן. אמת, חוק היסוד אינו יכול לשנות את תוקפו של הדין הישן. אך חוק היסוד צריך להשפיע על מובנו של הדין הישן. ביטוי למגמה (פרשנית) זו ניתן בחוק-יסוד : חופש העיסוק, אשר קובע כי פירושו של הדין הישן "ייעשה ברוח הוראות חוק-יסוד זה" (סעיף 10). הוא הדין לעניין השפעתו (הפרשנית) של חוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו על פרשנותו של הדין הישן. פרשנותו של הדין הישן צריכה להעשות ברוח הוראות חוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו. אכן, סעיף 10 לחוק-יסוד : כבוד האדם וחירותו שמר על תוקפה (VALIDITY) של החקיקה הישנה. הוא לא שמר על מובנה" (MEANING).

גם השופט דורנר שישבה בדין קבעה דברים דומים. כבי' השופט מ' חשין היה בדעת מיעוט באותו עניין.

בדיון הנוסף באותו עניין, דנ"פ 2316/95 גנימאת נגד מדינת ישראל, פ"ד מט (4) 589, הצטרפו רוב השופטים לעמדה זו. הנשיא ברק קבע באותו עניין, בעמ' 653:

לפני שלושה ימים החלטנו כי חוק היסוד הוא חוק חוקתי על-חוקי; כי הוא מהווה נורמה עליונה במידרג הנורמטיבי של מדינת ישראל וכי הוא חלק מחוקתה של מדינת ישראל (ראה ע"א 6821/93, רע"א 3363 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי ואח' 27]. (מעמדו החוקתי של חוק היסוד מקרין עצמו לכל חלקיו של המשפט הישראלי. הקרנה זו אינה פוסחת על הדין הישן. אף הוא חלק ממשפטה של מדינת ישראל. אף הוא רקמה מרקמותיה. ההקרנה החוקתית הבאה מחוק היסוד

משפיעה על כל חלקי המשפט הישראלי. היא בהכרח משפיעה גם על הדין הישן. אמת, תוקפו של הדין הישן נשמר. עוצמת ההקרנה של חוק היסוד כלפיו היא, על-כן, חזקה פחות מעוצמת ההקרנה על דין חדש. זה האחרון עשוי להתבטל אם יעמוד בניגוד להוראות חוק היסוד. הדין הישן מוגן בפני הביטול. עומדת לו מטרייה חוקתית המגינה עליו. אך הדין הישן אינו מוגן מפני תפיסה פרשנית חדשה באשר למובנו. אכן, עם חקיקתם של חוקי היסוד בדבר זכויות האדם חל שינוי מהותי בשדה המשפט בישראל. כל צמח משפטי שבו מושפע משינוי זה. רק כך יושגו הרמוניה ואחדות במשפט הישראלי. המשפט הוא מערכת של כלים שלובים. שינוי באחד הכלים הללו משפיע על כלל הכלים. אין אפשרות להבחין בין דין ישן לדין חדש באשר להשפעות הפרשניות של חוק היסוד. אכן, כל שיקול-דעת מינהלי המוענק על-פי הדין הישן, יש להפעילו ברוח חוקי היסוד; כל שיקול-דעת שיפוטי המוענק על פי הדין הישן, יש להפעילו ברוח חוקי היסוד; ובכלל, כל נורמה חקוקה צריכה להתפרש בהשראתו של חוק היסוד."

מרבית המלומדים גם הם סבורים, כי לחוק היסוד צריכה להיות השפעה על ניתוח ופרשנות הדין הקיים בכלל.

בעניין תפקידו של בית המשפט לאור חוקי היסוד החדשים, אומר פרופ' ברק במאמרו "כבוד האדם כזכות חוקתית", **הפרקליט** מ"א 271, בעמ' 286:

"כבוד האדם כזכות חוקתית על-חוקית מטיל משימה כבדה על ביהמ"ש... במלאם את תפקידם החוקתי יגלו בתי המשפט אובייקטיביות שיפוטית. לא את ערכיו הסובייקטיביים ישקף השופט, אלא את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. בעשותו כן, יפעל השופט, במקרים הקשים, על פי תפישות היסוד של "הציבור הנאור" בישראל. בכך הוא יתן ביטוי למצפון הציבורי הכללי, לקונצנזוס החברתי, לאתיקה המשפטית, לעקרונות היסוד ולשכנוע ההערכתי של החברה הישראלית באשר להתנהגות ראויה ובלתי ראויה".

פרופ' א' ברק הוסיף דברים לעניין זה בספרו פרשנות במשפט כרך שלישי, פרשנות חוקתית, ירושלים 1994 – להלן: א' ברק: פרשנות חוקתית (בעמ' 247):

"זכותו של כל אדם לצאת מישראל. "זכות זו נגזרת מהיותו של אדם בן חורין ומאופיה של המדינה כמדינה דמוקרטית, ומהיותו חלק מהקהילייה הבינלאומית, אשר במסגרתה זכות התנועה מוכרת כזכות מנהגית." חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו העניק לזכות התנועה מעמד חוקתי-על-חוקי, בקבעו: "כל אדם חפשי לצאת מישראל". זכות זו, ככל זכות אדם אינה מוחלטת. ניתן להגבילה בשל שלום הציבור וביטחונו".

ומוסיף בעמ' 428:

"הערך של כבוד האדם וחירותו מבוסס על האוטונומיה של הרצון האישי, על חופש פיתוח האישיות ועל ההכרה בחופש הבחירה של הפרט. מכאן נגזרת זכותו של הפרט לנוע באופן חופשי בגבולות מדינתו ומחוצה לה".

בבג"צ 448/85 דא"ה נ' שר הפנים, פ"ד מ (2) 701, נקבעה נוסחת האיזון בין חופש התנועה מזה לבין בטחון המדינה מזה. באותו עניין הוצא צו נגד העותר מחשש שאם יצא מהארץ ייפגש עם גורמים עוינים וייפגע בביטחון המדינה. באותו עניין נקבע כי יש להוציא צו כאשר קיים "חשש כן ורציני" כי יציאת העותר את הארץ תפגע בביטחון המדינה.

אולם, כפי שפתחתי ואמרתי, גם אם נניח, כפי שהניח התובע, כי התקיים מבחן זה ובדין נאסר עליו לצאת מהשטחים (על תחולת חובות הרשות בשטחים ראה א' ברק, פרשנות חוקתית, לעיל,

בעמוד 452), לא שוכנעתי כי לו היו מודיעים למשיב כי האישור שניתן לו בוטל, היה בכך כדי לפגוע בביטחון המדינה.

החובה לכבד את זכויות האדם מוטלת על כל רשויות השלטון (ראו, א' ברק, פרשנות חוקתית, בעמ' 448). משמעות הדבר היא התחשבות בזכויות האדם במסגרת שיקול הדעת שמפעילה הרשות בתחום סמכותה. כפי שאמרתי בפתח דברי, התובע במקרה זה לא חלק על סמכותה של הרשות להגביל את חופש התנועה שלו. התובע קיבל את המבחן שנפסק לפיו ניתן להגביל את חופש התנועה שלו מטעמים שבביטחון המדינה.

אולם, האם הרשויות לא הפרו את חובתם משבחרו לא להודיע לתובע על ביטול האישור שניתן לו לצאת מהארץ? לטעמי הרשות לא שקלה, במסגרת השיקולים שהיה עליה לשקול את זכותו של אדם לכבוד, כך שלא יגיע לשווא לגבול יחד עם כל חבריו – הם ימשיכו בדרכם לטורניר ספורט והוא יישאר מאחור. די בפגיעה שבעצם איסור היציאה, אין לפגוע בתובע מעבר לכך, מקום שפגיעה כזו אינה נדרשת.

האם ראוי להטיל חובה על הרשויות במקרה זה

קצת עלי לשקול האם יש טעמים שבמדיניות לשלול חובה זו. לדעתי, יש מקום לקבוע חובה במקרה זה גם לאור המבחנים שהוצבו לכך בפסיקה.

המבחנים לקביעת החובה, נקבעו בע"א 593/81 מפעלי רכב אשדוד בע"מ נ' ציזיק ז"ל, פ"ד מא (3) :184, 169

"בבוא בית המשפט לקבוע מסמרות לעניין קביעת קיומה של חבות בעוולת הרשלנות, אין הוא פועל בדרך שרירותית, אלא מאזן בין אנטרסים שונים. אין להתעלם מכך, שאי-הטלת חבות על נתבע מהווה קביעה של נורמה משפטית לא פחות מהטלת חבות עליו השיקולים שעל בית המשפט להביא בחשבון בסוגיה זו הם רבים ומגוונים (א) מה הייתה ההסתברות שהנזק יארע? (ב) מה היו עשויות להיות ההוצאות הכרוכות במניעת הסיכון? (ג) מה מידת רצינותם של הנזק או הפגיעה שהיו צפויים? (ד) מהו הערך החברתי של ההתנהגות שגרמה לסיכון? (ה) מי היה בעמדה הטובה ביותר כדי למנוע את הסיכון? (ו) מי הפיק את התועלת הרבה ביותר מהפעילות שגרמה לסיכון? (ז) מהי רמת הזהירות שאנשים אחרים היו נוקטים בדרך כלל לגבי סיכונים דומים? (ח) האם דרושה, בנסיבות אלה, על-פי חוק חרות רמת זהירות פרטיקולרית? מובן שאין זו רשימה סגורה של שיקולים, וניתן להוסיף או לגרוע מהם לפי נסיבות העניין."

במקרה שלפני עולה השאלה האם המנהל האזרחי בשטחים חייב להודיע לאדם שביקש וקיבל אישור יציאה כי האישור בטל. אבחן את השאלה האם ראוי להטיל חובה על-פי המבחנים לעיל. האם המינהל האזרחי יכול וצריך לצפות כי משהוגיע לאדם כי יציאתו מהאזור אושרה, ולא הודיע על ביטול האישור, ייגרם לאדם נזק? התשובה לשאלה זו ניתנת מכוח מבחן הצפיות הקבוע בסעיף 36 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. השאלה היא אם אדם סביר צריך היה לצפות את התרחשות הנזק. לדעתי, כפי שפרטתי לעיל, בנסיבות המקרה, כאשר התבקש אישור יציאה להשתתפות במשלחת ספורט, האישור ניתן, ובוטל מספר ימים לאחר שניתן, טרם היציאה, פקיד סביר במינהל האזרחי צריך היה לצפות כי אם לא יודיעו לאותו אדם כי האישור שניתן לו בוטל, ייגרם נזק.

אשר לשאלות האחרות: מה הקושי במניעת הסיכון, הן מנהלית, הן כלכלית, נראה לי כי אין במקרה זה קושי מיוחד, ואין בקביעת חובה זו משום הטלת עומס יתר על הרשות. באיזון האינטרסים יש לקחת בחשבון כי מצד אחד עומד כבודו של אדם ומהצד השני חובה מנהלית להודיע בכל דרך שהיא (טלפונית, במברק וכיו"ב) לתובע, למועדון הספורט או למוקד להגנת הפרט, שפנה בשמו לקבל את האישור, כי לא יוכל לצאת. באיזון אינטרסים זה יש מקום להכיר בחובה המוטלת על הרשות להודיע במקרה זה על השינוי בהחלטתה.

לטעמי, אין חשש, לו טען ב"כ הנתבעת, כי הדבר יפגע בעבודת המינהל האזרחי. יפים לעניין זה דברים שאמר כב' השופט א' ברק בעניין סוהן, לעיל, בעמ' 741:

"על המשטרה לפעול במיומנות ככל אחד ואחד. איננו מטילים עליה חובות, שאינן מוטלות עליה בלאו הכי. איננו סבורים, על-כן, כי יתרחש כל שיבוש בעבודת המשטרה. נהפוך הוא: תקוותנו היא, שלאור החלטתנו יקפידו המוסמכים לכך, כי ההנחיות והכללים יקוימו הלכה למעשה, ובכך ייטב למשטרה עצמה, לפעולתה ולאמון הציבור בה".

כך גם לענייננו. אמנם טעם ב"כ הנתבעת בסיכומיו כי: "אין למדינה את הכלים, לאור הבקשות הרבות שמוגשות, להתחיל ולאתר את המבקש ולהודיע לו על המניעה או ההיתר." אולם, ב"כ המדינה אישר כי כאשר אדם פונה בבקשה להיתר הוא מקבל תשובה. על-כן לא מדובר בכל המקרים בהם מוגשת בקשה אלא במקרה בו לאחר מתן האישור מתקבלת החלטה אחרת. כפי שהעיד המכונה יוסי, לא רבים הם המקרים בהם ניתנת החלטה אחת ולאחר מכן משנים אותה. באותם מקרים חייב המנהל האזרחי להודיע על כך לאדם שביקש את ההיתר. אין בכך להטיל נטל כבד על המנהל האזרחי, אלא לחייבו לפעול בצורה מסודרת, ולא לפגוע בתושבי האזור מעבר לנדרש. די בכך שמגבילים את חופש התנועה של התובע, אין צורך לגרום לו לנזק ולא להודיע לו על שינוי ההחלטה בעניינו במועד.

ב"כ הנתבעת הציג שאלה מה היה לו השינוי בהחלטה היה מתקבל בסמוך להגעתו של התובע לגשר. ובכן, במקרה כזה הייתי עומדת על קיומה של החובה, אך הייתי קובעת, כנראה, כי הרשות לא התרשלה, שכן לא היה ביכולתה להודיע על השינוי. אולם, במקרה שלפנינו השינוי בהחלטה התקבל שלושה ימים קודם ליציאתו של התובע את הארץ, כך שלא הייתה כל מניעה להודיע לתובע על השינוי.

טענה נוספת של ב"כ המדינה בסיכומיו הייתה שהאישור ניתן ליום 1.5, בפועל יצא התובע ממישה ימים לאחר מכן. לטענתו מי שהחליט על השינוי באישור, סבור היה כי התובע כבר יצא מהאזור, ולכן לא הודיע לתובע על השינוי. טענה זו אין בידי לקבל. ראשית, האישור לא ניתן לתאריך מסויים אלא ליציאה החל מאותו תאריך. שנית, מעדותו של המכונה יוסי עולה כי הסיבה לכך שלא הודיע לתובע על השינוי הייתה החשש כי הודעה כזו תפגע במקור שמסק את הידיעה שהביאה לביטול האישור. כך שמבחינה עובדתית אין לטענת ב"כ המדינה על מה שתסמוך. שלישית, גם אם הייתה קיימת תשתית עובדתית לטענה זו הרי שאם סבור היה מי שהוציא את ההוראה כי התובע כבר יצא מהארץ מן הסתם לא היה מוציא את ההוראה שכן ממילא אין בה כל טעם. היינו, שאם החליט מי שהחליט על השינוי משמע שבדק והתברר לו כי התובע טרם יצא, ואם כך בירר, שוב קמה עליו חובה להודיע על השינוי בהחלטה. כפי שציין בא כוח הנתבעת בעצמו בסיכומיו: "האנשים האלה יש להם הרבה מאוד עבודה, והם צריכים להסתכל במחשב, ולבדוק אם הוא יצא או לא יצא." לא נראה לי כי בדיקה פשוטה במחשב היא משימה שלא ניתן לעמוד בה והמצדיקה פגיעה בכבודו וחירותו של אדם.

טענה נוספת של ב"כ המדינה הייתה שאם התובע היה מתקשר היו אומרים לו שההיתר בוטל. ובכן, ראשית, אם היה סיכון להודיע לתובע על ביטול ההיתר כפי שטענה הנתבעת, כיצד היו מודיעים לו זאת אם היה מתקשר מיוזמתו? טיעון זה רק מחזק את מסקנתי לפיה לא היה כל סיכון בטחוני בהודעה על ביטול ההיתר. שנית, לא מדובר במקרה בו בין מתן ההיתר ליציאה חלפו מספר חודשים או אפילו מספר שבועות שאז ייתכן ואדם סביר צריך היה להתקשר ולבדוק אם האישור בתוקף. כאן יצא התובע ימים ספורים לאחר שקיבל היתר יציאה, ולא הייתה לו כל סיבה לחשוב שבזמן כה קצר השתנתה ההחלטה.

הנזק:

התובע הצהיר, ועניין זה לא נסתר כי הוצאות הנסיעה שלו לגשר וחזרה עמדו על 200 ש"ח. התובע תבע עוד 5,000 ש"ח בגין עגמת הנפש שנגרמה לו.

לעניין הנזק טען ב"כ המאשימה כי לתובע לא נגרם נזק לבד מהוצאות הנסיעה, כיון שהוא איש חמ"ס וצריך היה לצפות שדבר כגון זה יקרה לו. ב"כ המדינה אמר בסיכומיו: "יש פה תחושה

קשה של איש חמ"ס, שמנסה לקבל פיצוי. אילו היה מדובר באדם, אזרח בן 50 היוצא לחתונת ביתו נחא...". ובכן, ראשית, אי ההודעה אינה עונש על חברותו של התובע בחמ"ס, אם אכן זו הייתה מוכחת. בעבר התובע הודה בחברות בארגון זה ואף ריצה עונש מאסר בשל כך. לאחר מכן הגיעה ידיעה הנוגעת לחשדות לכאורה נגדו. די היה בחשדות אלו למנוע את יציאתו מהארץ. לאור החשדות אכן נדרש עיכוב יציאתו. אך אין מקום לפגוע בכבודו של אדם באשר הוא אדם מעבר למידה הנדרשת, בין אם הוא חבר בחמ"ס או אזרח תמים בין 50. המידה הנדרשת היא עיכוב יציאתו. אין מקום שלא להודיע לו על כך במועד.

עם זאת לא נראה לי כי הנזק שנגרם הוא גבוה כל-כך, שכן התובע ביקש לצאת בעבר וסורב, ולאור העובדה שיכול היה במידה מסויימת לצפות לאור עברו, כי יתעוררו בעיות, אין להעריך את עוגמת הנפש על הצד הגבוה.

לסיכום, אני קובעת כי הייתה חובה על רשויות המנהל האזרחי להודיע לתובע, לאחר שקיבל אישור יציאה לטורניר ספורט, משבוטל האישור, וזאת בטרם הגעתו לגשר אלנבי. המדינה התרשלה בכך שלא הודיעה לו על השינוי, ועליה לפצות את התובע בסכום של 200 שקלים בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מים הגשת התביעה ועד התשלום המלא בפועל, וזאת בגין הוצאות הנסיעה, וכן בסכום של 500 שקלים בגין עגמת הנפש שנגרמה לו. סכום זה ישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד התשלום המלא בפועל.

כן תישא המדינה בהוצאות המשפט של התובע ובשכ"ט עו"ד בסכום כולל של 3,000 שקלים בצירוף מע"מ כדין. סכום זה ישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד התשלום המלא בפועל.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים תוך 45 ימים מהיום.

**ניתן היום, י"ז בתמוז תשס"א (8 ביולי 2001), בהעדר הצדדים.
המזכירות תמציא העתקים לב"כ הצדדים.
מותר לפרסום מיום 08/07/01.**

ד"ר מיכל אגמון – גונן, שופטת

נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח